ՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՍԱՄՍՆԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ	ՏՆՕՐԷՆ
Մ. Բ. Խ-ՐԻՒ-ՃԷԱՆ	Հ. Ս. ԱԼՈՅԱՃԷԱՆ

ՀԱՏԱՆ Գ. ԹԻՒ 12. 1863 ՅՈՒՆԻՍ 15։

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

Ազգային ճամբորդութեանս մէջ կերակուրի ատեն քովս երեք զաւակաւ ընտանիք մի կար, որոնց անդրանիկն հաղիւ 12 տարեկան էր *։ Երբ երրորդ օրն անոնցմէ երկուքն կերակուրի ատեն կպակսէին, հետաքրքրութեամբ հարցուցի թէ ի՞նչու համար զաւակներնուն երկուքը կպակսին, կասկածելով որ հիւանդ չըլլան. հայրերնին խնդալով և այս հարցմանս շնորհ-

* Այս ընտանեաց՝ հօրերնուն պատմութեանը նայելով արու զաւակներն իրենէ համր ծնանելով հաղիւ մինչև երկու երեք տարի կապրին եղեր. և ամուսնութենէ մինչև այսօր (որ 19 տարի է կըսէ) հինգ մանչ զաւակէն միայն այս մնացեր

հակալ ըլալով պատասխանեց թէ այսօր բոլոր օրերնին քունով անցնելով և հետևաբար մարմնական կրթութիւն (ԺԻՏՈՆԻ) չընելովնին՝ հարկ է որ այս երեկոյեան կերակուրէն զրկուին, և ասոր ալ պատճառը եթէ հարցնես ըսաւ, այն է թէ ստամոքսնին չափազանց կյոգնի, եթէ ԺԻՏՈՆԻ ըրած օրերնուն չափ կերակուր ուտեն ըստ սովորականին։ Այս խօսքերը ընելու ատեն անմիջապէս ըսաւ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ ընդհանրապէս իմ տեսած և երկարժամանակեայ փորձառութիւնս կվկայեն թէ ընդհանրապէս Արևելեան ժողովուրդք չափահաս և տղայ աւելի և կարգէ դուրս ստամոքսնին կյոգնեցնեն և ոչ թէ մարմիններն, որ շատ վնասակար է մարդուս առողջութեան։ Արդէն Առողջաբանութիւնը, այս ամենապիտանի գիտութիւնը ասոր հակառակն կքարոզէ. նա կսովորեցնէ թէ մարդիկ նիւթապէս այնքան յոգնելու են, որչափ բարոյապէս. այսինքն մարդս որչափ որ իր մարմինը կյոգնեցնէ, նոյնչափ ալ պէտք է յոգնեցնէ իր միտքը, մէկ խօսքով պէտք է աշխատիլ հաւասար աստիճանաւ և ճիշդ համեմատութեամբ թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս։ Այն վայրկեանին սեղանին ներկայ եղող Պոլսեցի և Պալթիոյ պուռսան ժամանակ անցընող ունկնդիրներէն մէկը (Յոյն) ըսաւ թէ բարեկամ, այս ըսած խօսքերդ՝ որ խիստ իրաւացի է, ճիշդ մեր Պալթիոյ պուռսան դործ ընող սեղանաւորներուն կյարմարի. զի կըսէ, մենք ոչ միայն ցերեկներն կմտա-

---

է, որ այսօր Շ երորդ տարիքին մէջնէ. առողջ կազմուածքի տէր ժիր ու արթուն. և այս ընտանեաց ի Փարիզ ճանապարհորդութեան պատճառն, հոն յատուկ համներու համար հիմնեալ դպրոցներուն մէջ զանի դաստիարակելու համար է։

ծենք , այլ գիշերներն ոչ հանգիստ կերակուր կու-
տենք և ոչ խաղաղ կքնանանք . մինչև այս երաշ կը
տեսնենք թէ աւաղ եթէ այս ինչ լուրը վայրկեան մը
առաջ առնէի 2000 ոսկի կվաստկէի . մէկ վայրկեանը
ինծի այսքան ոսկի եղաւ . հաշիւ կընենք որ բոլոր
տարին գիշեր ցերեկ արիւն քրտինք թափելով դրամա-
գրկնէն ալ 500 ոսկի պակսեր է և լալով կարթեննանք
թուլցած . երբեմն ալ կերաղեմք 5,000 ոսկի վաստ-
կեր ենք , դարձեալ խնդալու քահքահէն կարթեննանք
և կնայինք որ երաշ է . այնպիսի թշուառ և վնասա-
կար գործ մ'է , որով ոչ միայն զմեզ անհանգիստ կը
նենք , այլ և բոլոր ընտանիքնիս . վնաս ըրած օրերնիս
տխուր , վաստկած օրերնիս աւելի տխուր . քաջ հա-
մոզուած եմք , թէ օրմ'ալ ասոր հակառակն պիտի
դայ . վերջապէս դիտութեամբ և կամաւ ցաւօք և հե-
ծութեամբ օրերնիս կանցընենք . մենք Պօլսեցիքս սո-
վորած եմք , առանց քրտինք թափելու , առանց ար-
հեստի , խաբելով և հազար երդումներն մէկ փարայի
ընելով ստակ վաստկել . ոչ արհեստ գիտենք և ոչ
գիտութիւն : Ասոնք չեն ամենը . շատերնալ զեղխու-
թեան դերի կրլան և ակամայ . ոմանք՝ բարոյապէս
տկարներն վնաս ըրած օրերնին կրսեն թէ այսօր այս-
քան ոսկի՝ կորսնցուցի , հինգ ոսկի ալ զուարճու-
թեանս ուտեմ , թող ըլլայ հարիւր հինգ . կվաստը-
կին՝կրսեն դարձեալ թէ հաշուենք որ 490 ոսկի վաս-
տկեցանք . քալէ քիչ մ'ալ զբօսնունք ու կերթան տա-
սն ոսկին կուտեն . տարեկան հաշիւն նայելու ըլլա՞
կգտնես որ հինգ հինգ , տասն քսան 200 ոսկի բա-
ցէն զեղխութեան գացեր է : Որ մէկն ըսեմ , խեն-
դեցողներն , հիւանդ եղողներն , մեռնողներն , ասոնք
ալ ուրիշ . . . ահա այս է բարեկամ , Կ . Պօլսոյ Պա-
լթիա պօռսայի մէջ գործ ընողներուն խեղճ վիճակը ,

որ զձեզ անհանգիստ չընելու համար խիստ համառօտ խօսեցայ. ուստի կվերջացնեմ խօսքս սա ևս յիշելով թէ մէջերնիս այնպիսի ամբարտաւաններ ալ կան որոնք իրենց ոսկիին ապաւինելով ամեն բան ընելու կարող կդատեն ինքզինքնին. չեն գիտեր այնպիսի տգէտ հըպարտներն թէ ինչ է ոսկին, տեսայ անոնցմէ մէկը կըսէ, որ օր մը իրեն բարեկամ կոչած, սիրած և շատ անգամ ալ աղէկութիւն ըրած երիտասարդի մը սիրտը վերաւորեց ոսկւով թէ քանիի կառնես քու գիտութիւնդ, ես քենէ աւելի աղէկ գիտեմ, թէ և ես չեմ գիտեր, բայց ոսկիով քեզի պէս քանիներն ոտքիս տակն կառնեմ և գերի կընեմ։

Ձէկ ուզէր կըսէ, այս խօսքերն ընել, բայց ինծի եղածին նման սրտիս անանցանելի կրակ մը եղած է, ասոր համար ուր որ ալ երթամ, պիտի պատմեմ բայց առանց անունն տալու, զի ընապէս չար չէ, այլ մէկ քանի ոսկին, մարմնոյ ուժն (երկու փոքրիկ աւազի կտորներ խիստ տկար հովի մը համար) անխոհեմութիւնն ու տգիտութիւնը զինքն դուռոզցուցեր են....”

Ամէն անոր որ գէշ մտովն կնայիր։

Բայց ես միւս կողմանէ անտարբեր բոլոր այս օգտակար խօսակցութեանց ունկնդիր ըլլալով և մտածելով միանգամայն որ այս խօսքերուն նպատակն իմ սիրելի ընթերցողացս օգտակար է, որոշեցի Փարիզ երթալէս վերջը հետևեալ վերնագրով յօդուած մը գրի առնելով Հանդիսիս միջոցաւ հրատարակել։

ԳԱՐՄՆԱՄԱՐՋՈՒԹԻՒՆ (Ժիմնասթիք)

Քաջ համոզուած ըլլալով որ ներկայ խնդիրս խիստ օգտակար եւ պիտանի է, կարելի եղածին չափ

պիտի աշխատիմ մասնաւորաբար խօսելու. զի փա-
փաքս, նպատակս եւ սկզբունքս իմ սիրելի ըն-
թերցողաց օգտակար եւ միանգամայն զբօսեցուցիչ
ըլլալով ամենապարզ ոճ մը պիտի բռնեմ եւ խրն-
դիրն զանազան մասերու բաժնեմ. ուստի կսկսիմ
ընդհանուր տեսութիւն մը ընել, խոստանալով հե-
տզետէ միւս մասերն ալ հրատարակել։

Ժողովրդոց այս սովորութիւնը, այսինքն մարմ-
նամարզութիւնը որ մարմնական զանազան կրթութեանց
բովանդակութիւնն է, խիստ հին է. եւ այս ըստ-
նկս ստոյգ եւ հաւանական փաստերով ապացուցանե-
լու համար յարմար կսեպեմ երեւելի բժիշկ եւ Ա-
ռողջաբան Ֆովվընելի սա հետեւեալ խօսքերն
հոս դնել. "Մարմնամարզութիւնը մարմնական
կրթութեան այն մասն է որ կսովորեցընէ շարժող ան-
դամոց (ոտք, ձեռք...) զանազան կրթութիւնները"։
Առողջաբանութեան այս մասը շատ հին է։ Նախ
Հռէթ, յետոյ Սաւետի մէջ եւ քիչ ժամանակէն
ըսոր Յունաստան տարածուեցաւ ուր բոլոր երիտա-
սարդութիւնը ամենայն փափաքանօք այս արուեստին
ուսմանը կպարապէին։ Բժշկութեան ծայր, Հիպոք-
ռատին վարպետն Սիկիլիացի Հերոստիքը, բժշկու-
թիւնը երկու մասանց բաժնած էր, որոնք են, ժու-
ժական եւ վարժողական մասերն։ Բժշկութիւնը
ժուժկալութեան, սնունդի եւ մարմնոյ զանազան կրը-
թութեանց վրայ հիմնելն ուրիշ բան չնշանակեր,
այլ ստեղծել Առողջաբանութիւն կոչուած արուես-
տը։ Այս սկզբան վրայ հիմնեալ էր նաեւ երեւելի
Հոսին դրութիւնը։

Մարմնամարզութիւնը բոլոր Յունաստանի մէջ
տարածուեցաւ եւ ամեն ճիւղերով յառաջ գնաց.
անով գոտեմարտիկը կրպատրաստուէր եւ կրհամար-

ձակէր Ալիմբիական դաշտերուն մէջ ահարկու թըշ-նամւոյն սոսկալի հարուածոցը դէմ՝ ելնել, անով մի-անգամայն կեներկայանար ճակատը դաբնեայ պսակով Բէնիէն կոչուած խաղերուն։ Այն ժողովուրդը որ գե-ղեցկութիւնը կպաշտէր, պարտաւորեալ էր մարդուս կազմուածքը կատարելագործող գիտութեան հետե-ւիլ, այն է Առողջաբանութեան, որ կպարունակէ իր մէջն մարմնամարզութիւնն ու ասոր ամէն պեսակ ճիւղերն *։ Մարդոց արտաքին ձևերն Աղգի մը յատկութիւններն կհամարուէին. և ասոր համար Սպարտացւոց ծերա-կոյտները Առքիդամուս կոչուած պուդանէն կառնէին անունցմէ, որոնք կարճահասակ կիներու հետ կամուս-նանային. վասնզի որ թաքնարուներու վոխանակ անարդ նարդարներ կծնէին։ Ասանգի երկայնահասակ ըլլալն վեհանձնութեան և մեծութեան առաջին նշան համարուած էր։

Առողջաբանութեան այս օգտակար ճիւղը Յու-նաստանէն Իդալիա անցաւ, ուր բոլորովին յառաջ գնաց և միանգամայն սոսկալի կերպարանք մ՚առաւ. և ուր սկիզբն եղաւ Ալանի Հռոմայեցւոց սուսերա-մարտիկ ըմբիշներուն ասպարէզ ելլելն, ու Ներոն, Քալիկիւլա և Թիպէրը զբօսնելու և անոնց յիշա-տակը անմահացնելու համար արիւն թափել։

Ընթերցողը կարելի է զարմանան թէ այս ինչ սարսափելի պիտոյք է, ոչ՝ այնպէս չէ, մարմնամարզ-ութիւնն օգտակարութիւնը այս պեսակ բարբարոսական մասին վրայ մտածելու չէ։ Տես ինչ կըսէ պատմու-թիւնը։

" Վիտութեան այս օգտակար մասը մեծամեծ օգուտներ ունի զինուորաց դասուն. այս պատճառաւ

---

* Որոնք հետզհետէ պիտի հրատարակենք։

է անտարակոյս որ նախնի դարուց մէջ Դաղղեացի զինուորներն անուանի էին քաջութեան կողմանէ. այս ըսածնիս կրնան ապացուցանել թէ հասարակապետութեան և թէ կառավարութեան պատերազմներն։

Հռովմայեցիք՝ մարմնամարզութեան զանազան կրթութեանց վարժած ըլլալով, տարբերն զանազան եղանակայ օգին փոփոխութեանց աւելի կդիմանային և հետևաբար վերջին դարուս ամէն կառավարութեանց զինուորայ դասուն մէջ գտնուած հիւանդութեանց ենթակայ չէին։ Եւ ի՞նչ կընէին Հռովմայեցի զինուորք"։ Կարելի է ընթերցողք այս մասին համար հետեւեալ ըսածներնուս հաւատարմութիւն չընէին, եթէ պատմութիւնը վկայ չըլլար։

"Ամեն օր քսանէն մինչև քսան և չորս մղոն ճամբայ կքալէին, քսան հօխայի չափ բեռ ուսերնուն վրայ առած, վրանին ամեն տեսակ զէնքերով կվազէին, որոնք են սուր, նետ, և խիստ ծանր սլաքներ"։ Այս խօսքով՝ մարմնամարզութիւն կոչուած Բողջաբանական գիտութեան այս մասին ամեն տեսակ պատուէրներն և կանոններն ամենայն ուշադրութեամբ ի գործ կդնէին և այս դրութեամբ բոլոր աշխարհիս կյաղթէին։

Բայց հետզհետէ գիտութեան նպատակէն բոլորովին շեղելովնին, բարբարոսութեան փոխուեցաւ և վերջապէս մոռցուեցաւ. բայց միայն լուսաւորութեան և յառաջադիմութեան Եւրոպիոյ, այն երջանիկ և գիտութեանց կեդրոնն եղող աշխարհին, որովհետև նոր դարուս բնաջնջութիւնը * անթիւ փորձերով հաստատեց թէ մարդկային ֆիզիկական բնութիւնը

* Դեղեցիկ գիտութիւն որ կսովորեցնէ մարդուս կազմուածքին և անոր պաշտօններուն կարգը և կանոնը։

կամ մեկ խօսքով, մարդուս մարմինը պէտք է որ բարոյականին և իմացականին նման յոգնի. առանց անոր թէ սիրտը և թէ միտքը կխանգարին, և առողջական այն թանկագին հաւասարակշռութիւնը կկորսուի։

Առողջութիւնը մարմնոյն երանութիւնն է, ըստ թուղթի։

(շարունակելի)

ԵՐԿԻՐՔԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՐԱՖԻՐԱՍՏԱՆ

(Շարունակութիւն և վերջ. Տես էջ 11։)

Ռաֆիրներուն մէջ ամուսնութիւնը սրբազան արարողութիւնը վիճաբանուին և հարմնցուին հօրը մէջ եղած սակարկութիւն մ'է. կնկան մը գինը առ հասարակ տասը կով է. բայց ցեղապետ մը որ կուզէ հարս մը առնել իւր տանը, կը յուսացուի իրմէ որ անոր 5—6 անգամը աւելի տայ։ Ռաֆիր հայր մը երբ իւր ընտանիքը օրհնութիւն գտնէ 3—4 աղջիկներով, անոնց երեսէն իրեն հարստութիւն մը կ'յուսայ; և այս դրութիւնը քանի որ կտիրէ մէջերնին, վախ չկայ թէ Ռաֆիր աղջիկները առանց ամուսնութեան տունը մնան. ինչպէս յայտնի է այս դրութիւնը բոլորովին տարբեր է մեր մէջ եղածէն. հոս 3—4 աղջիկ ունեցող հայրերը տրտմութեամբ կը ցաւին. քանի որ Ռաֆիրը բարեբաղդ կը լլան. ճշմարիտ է թէ անոնց դրութիւնը բնական և ընկերութեան օգտակար է։— Ռրիստոնէական կրօնքը շատոնց ի վեր այս ժողովրդեան մէջ կ'քարոզուի։ — Յրաջան Ընդղեցի մը Ռիլլիմ թագաւորին քաղաքը կոչուած տեղը Ռա-

ֆիրներուն լեզուովը ամենաթերթ մը հրատարակել սկսաւ, ուսկից մինչև հաղար օրինակ կտարածուեր։ Նշանաւոր բան. զասի գիտնալով կամենամք թէ տակաւին մեր աղգին մէջ չէ եղած օրագիր մը, որ հազար բաժանորդ ունենայ. որով յայտնի կտեսնուի ընթերցասիրութեան չափէ դուրս պակասութիւնը։

Հասակին ընդհանրապէս վեց ոտք բարձրութիւն ունի. սեռով Ամերիկեցւոյ մը նման մազերնին ոլորած է. քթերնին՝ տափակ. քթերնուն ծակերը լայն. բայց բերաններին ձեւաւոր և ակռաներնին ճերմակ։ Ամեղջ օր մը ձիաւորի մը հետ ճամբայ կընեն հետիոտս։ Կանայք հազիւ բարձրահասակ կըլլան, բայց շատ ուշեղ և գործունեայ են, և շատ գեղեցիկ ու հաճելի դէմք ունին. Կանայք, ինչպէս նաև արք անյաւգաբար կծխեն. յաւէտ ծխախոտը կընտրեն, բայց սովորաբար արբեցուցիչ տերև մը կծխեն, որ իրենց լեզուաւ գաղա կանուանեն. քթախոտ ալ կգործածեն չափազանց քանակութեամբ, և դրգռելով կքաշեն քթերնուն ի վեր։ Արք և կանայք հաւասարապէս խիստ պճնասէր են։ Կանայք խիստ պատուական զամբիւղ և փսիաթ (խնէր) կշինեն. և խաղաղութեան ժամանակ բազմութեամբ քաղաքները և գիւղերը կուգան ձեռագործնին վաճառելու, ամենափոքր զամբիւղ մ'անգամ երեք ղրուշէն պակաս չեն ուղեր տալ, և կերևայ թէ ստակին արժէքը աղէկ կճանչնան, որ շատ զգուշութեամբ կմսխեն՝ գլխաւորաբար ծըխախոտ, քթախոտ և վառօթ գնելով արանց համար։

Քանի մը բաներու մէջ քաղաքակրթութեան, և կարգալ ու գրել սովրեցան. բայց փոփոխութիւն չեն սիրեր, և շարունակ կցանկան իրենց վայրենի և ծոյլ կենացը։ — Հեռեռալ ռէպքն բաւական է իրենց այս անփոփոխելի ոգին բացատրելու. "փոք-

ռիկ աղջիկ մը, որ երբ տակաւին օրորոցն էր՝ որբ էր մնացեր, աղնուական մը առնելով, իւր ընտանեաց մէջ մեծցուց, կրթեց, մասնաւոր ուշադրութիւն մը եղած էր վրան մաքրութիւնը և գործունէութիւնը, և անգղնարէն էր իր լեզուն. ասիկա երբ 18 տարեկան եղաւ, վերջապէս Վաֆրաստանի մէջ գտնուեցաւ իւր հայրենակցաց մէկուն կողակից կանակը վերը բարկուաւ մը. և քաղաքակրթութեան մի միայն նշանաւոր մնացեր էր, վրայի մէկ բաժնակեղէնն էր։ Երբ հարցուեցաւ իւր բարեկամներէն բաժնուելուն պատճառը, պատասխանեց թէ "իւր սիրտը Վաֆիր էր, և թէ միշտ սրտովն Վաֆրաստանի մէջ կապրէր, և թէ երջանկութեան ինչ բլալը չէր գիտէր մինչև որ չմիաբանեցաւ իւր սերունդին հետ"։

Այս յօդուածոյս առթիւ կիմացընենք թէ մենք կճանչնանք Պօլսեցի հայ երիտասարդ մը, որ Արեւելեան պատերազմին յետոյ անգղնական նաւերուն՝ մէջ Աւրիկէի այս հեռաւոր ծայրը բարեյուսոյ Գլուխը գացեր էր, և հոն Իտալանտացի օրիորդի մը հետ ամուսնանալով նոյն քաղթականութեան քաղաքներուն մէջ իւր բնակութիւնը հաստատեր էր, և պանդոկ մը բանալով խաղաղութեամբ կապրէր. ասիկա անցեալ տարի անգղնարէն նամակով մը իւր կնոջը և զաւկին պատկերը Կ. Պոլիս իւր ծնողացը և բարեկամներուն ղրկած ըլլալով տեսանք. պահարանին դրսի կողմը քանի մը բան գրած էր հայերէն, որ շատ գէշ գիր մ'էր. ինչ և իցէ, մենք այս երիտասարդին անունը չենք յիշեր, բայց սամաթիացի ըլլալը լսած եմք։ — Հայերը ուր չեն գացեր, որ հոն չերթան..։

Ա. Ա.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Երկու դուստր կոյսերը։

(Հարուածոնիան և Վերջ. Տես էջ 11։)

Էմբ. (յոտս փելեսոփոյեց խոնարհելով) Ընպատմելն կերպով մեծապէս շնորհակալ եմ Ձեզի ազնիւ տեարք։

Պ. (Ամբոխոմն) Պարոն Ծերունի, ի՞նչ պէտք է երկար բարակ խօսքեր ընելով ատեն անցնենք. քու աղջիկներդ ողջ են։

Էմբ. Եթէ ողջ ըլլան պարոններ, կխոստանամ որ ձեզի հետ պիտի ամուսնացնեմ զանոնք, որպէս զի անոնք ալ ձեզի պէս խելացի ու իմաստուն ըլլան.

Պ. Ձեր աղաչանացը համեմատ կընդունինք պարոն.

Էմբ. Բայց աս գիրը բան մը ՀՆՇԱՆԱԿԵՐ.

Պ. Ըսենք ա, ասոր նշանակութիւնը շատ երկար է, բայց քեզի պէտք ըլլալիքը ըսենք. քու աղջիկներդ դուռ ողջ են. և պիտի տեսնես հիմայ.

Էմբ. Ա՛հ. Տեսնէի զերեկնք ժամ յառաջ։

Ա. Փիլ. Ես հիմայ զանոնք դուրս կհանեմ. (դրանը զարնելով) կհրամայեմ որ ներսը գտնուողները դուրս ելլեն։

ՏԵՍԱՐԱՆԹ.

Նշանք, Աքրուհի և Արբուհի. (աղջիկներ զգեստներով)

Ս. ՈՂ հայր իմ

Ամբ. Սիրուն զաւակներ (ձեռք կիրկեն երեսնալ)

Ա. Ձեռ գիտեր ի՞նչ փորձանքներ եկաւ այսօր մեր գլխուն.

Կ. Պարոնայք, կպնդեմ, կհաստատեմ և հաստատելով կհաստատեմ թէ անոնք երիկ մարդիկ էին, ասոնք օրիորդ են.

Ս. Ա՞ենք էինք պարոն Կոմիկ. մի՛ զարմանար.

Կ. Տէր Աստուած անուանս ալ սոխերեն.. մարդ էք. հրէշ էք ի՞նչ էք... դուք էիք որ մաքուր կերակուր..

Ամբ. Բայց ի՞նչպէս եղաւ որ դուք իմ խրոճիմէս հոս եկաք, կերևայ թէ ձեզի առաջնորդող մը եղեր է..

Ա. Ա՞տիկ ըսէ հայր, որ ըսեմ. առաւօտուն երբ որ դուս մեկնեցար մենք երեք հատ վայրենի աւազակներ բռնի յարձակեցին զմեզ ասկէ երեք ժամ հեռու լեռներու մէջ իրենց քարայրը տանելու. զմեզ ճամբան զրկերը տեսնելով և լսելով մեր աղաղակը բռնեցին զանոնք ու իրենց կուռոյն առեր մենք առիթ գտնելով փախանք քովերնուն, փոխեցինք հագուստներս և եկանք աս պարոնին պանդոկը գիշերելու. և այս ծեր պանդոկապետին տղոցմէն վախնալով որ չըլլայ թէ զմեզ ճանչնալով գիւղս մէջ լուր հանեն շուտ մը այս գիրը գրեցինք որ կարդացողը վախնայ՝ ներս մտնելու. հանեցինք ծպտեալ հագուստներս և կը քնանայինք մինչև որ հիմայ զմեզ արթնցուցիր:

Ամբ. Թշուառական մարդի՞կ.. (Փէլէոոփայէց) ա՜հ. մեծապէս շնորհակալ եմ պարոններ..

Կ. (Ռեկոոսի) Ա՞նանաւանդ որ ստակ չեն ուզեր..

Ա. Փիլ. Բայց խոստմունքդ պէտք է կատարես.

Ամբ. Բայց..

Բ. Փիլ. Ի՞նչ, կղզեա՝ ։

Ամբ. Տեսնենք աղջիկներս կհաւանի՞ն։ Ջիկներ ղՁեզ սա պարոններուն հետ պիտի ամուսնացընեմ, ի՞նչ կըսէք։ (Ց, Լ Պ, ը ցուցնելով)

Ս. Կընդունինք հայր։

Ամբ. Մաքրուհի, դու ի՞նչ կըսես, դու չես ուզեր անանկ չէ՞։

Մ. Ինչու չէ։

Կ. (Ծեռքէն) Վերջապէս պարոն Ամբակումը սուակէ պիտի եկայ, ինչ խելացին չկայ։ Քսակիս չդպած սա հարանիքը ընէին։։

Ա. Փիլ. Դու որդի չունիս պարոն Կոմիկ։

Կ. Այո՝ պարոններ, երկու տղայ ունիմ։

Ա. Փիլ. Ձեզ ուզեր զանոնք ամուսնացնել։

Կ. Իրենք կուզէին աս օրիորդներուն հետ ամուսնանալ, բայց հոս չեն, ղէն չունի բաղդը աս պարոններուننէ եղեր։

Ա. Փիլ. Ուրեմն եթէ տղաքդ հոս ըլլային պիտի հաճէիր աս ամուսնութիւնը ընել։

Կ. Անշուշտ (ետ կոմը դէպ ի ներս, Ծեռքէն) ուր եր թէ տղաքս դեռ քաւորդ մ՚ալ չերևային։։

(Ց, Լ Պ. ինքզինքնին կցուցնեն)

Պ. Մենք քու տղաքդ ենք հայր, և քու հրամանովդ պիտի ամուսնանանք աս օրիորդներուն հետ։

Կ. (Ծեռքս ղարմացմամբ) Ի՞նչ կըսէք.....

Ամբ. Աս ի՞նչ զարմանալի փոփոխութիւն։ տէր Աստուած։

(Կոմիկ և Ամբ. ապշած կենան)

Ա. Փիլ. Ոչ էն չունի, դուք արդէն ծերունի էք, քիչ մ՚ալ թող ձեր զաւակները ուսան։։

(Խաղաղութիւն մշակաց ամբակոմայ նեբս կմռնեն)

Ա. Մշակ. Տէր իմ, տեղ չմնաց որ աչքէ չանցընէինք բայց դժբաղդաբար կցաւիմք ըսելու որ չգտանք.

Ամբ. Բայց ահա ես գտայ.

Բոլոր մշակները. Փառք քեզ Աստուած...

Ամբ. Դուք ալ մեր ո բախտութեան մասնակից եղէք.

Ա. Փիլ. Տես որչափ բաղմութիւն լեցաւ պանդոկիս մէջ, լուիկ մնջիկ հարսնիք մ'ընենք..

Կ. Բայց.. (մեկուսի) տէր Աստուած.

Ա. Փիլ. Կուզեմ որ բարկանամ. շուտ տըղոցդ ձեռքը օրիորդներուն հետ միացուր. ապա թէ ոչ հիմայ մէկ խօսքով դքեզ արձան կըկտրեմ..

Կ. (Ակամայ պղտոյը յեռուէը օրիորդներուն հետ կը-դոցնէ) Աս ի՞նչ փորձանք, տէր Աստուած.. սիրո՞ւն ստակներ.. պիտի բաժնուիք ինչ.. բայց դիտցած եղիք որ հոգիս ալ ձեզի համար իմ մարմինէս պիտի բաժնուի...

Ամբ. Աւելի կուզէի մեռնել քան թէ այսպէս ակամայ կամաք աղջկանցս շահուն ստակներս վատնել.

Ա. Փիլ. Ինչու՞ կցաւիք ծերուներներ, ձեզի պէս կծծիներուն ալ միթէ. ասանկ երկու վարպետորդիներ պէտք չէի՞ն որ իրենց բաղձանացը հասնին...

Կ. Այո՛, վերջապէս՝ ուր որ ըլլայ պիտի ըսեմ և դարձեալ կըսեմ թէ այս աշխարհիս մէջ խելքը, իմաստութիւնը ամեն բանէն գերադոյն է, և ստակը ամենաուժի՞նչ.....:

ՆՇԱՆ ՔԱՐԱ-ՔԱՇԼԵԱՆ

ԵՑԼԵՐԵՑԼՔ

Ա և Բ. Երկու արհեստաւոր օր մը իրենց բարեկամներուն մէկէն երեկոյեան ճաշի հրաւիրեալ էին, որ գեղեցիկ գիւղի մը մէջ օդաւոր տան մը չորրորդ դատիկոնին վրայ սենեակ մը վարձած էր Ընկերին ագահութեամբ ճաշելէն և չափազանց գինի խմելէն յետոյ, երեք բարեկամ ճարտասանօրէն խօսակցիլ սկսան, նիւթ ընելով օդապարիզն և անոր համար գործածուած հովանիներն. անոնցմէ մէկն կրսէ թէ ամենապարզ հովանոցով մը առանց վնասու պատուհանէ վար կիջնուի։

Այս կարծիքն ընդունուելով առանց վայրկեան մը կորսնցնելու փորձի սկսան. ուստի առանց նպատակին հասկցնելու դռնապանին հովանոցն կառնեն և կհամարձակի երեքին մէջ Ա. առաջին անգամ փորձելու. և յիրաւի երջանկո Ռեամբ առանց վնասուելու վար կիջնէ հողին վրայ մէկ քանի թեթև շարժումներէ յետոյ։

Բ. իր բարեկամին օրինակին հետևիլ ուզելով հովանոցն կառնու, բայց դժբաղդաբար չյաջողիր. զի այնքան բարձրութեան մէջ հովի սաստիկ հարուածով մը հովանոցն ձեռքէն թռչելով (ուշքաք) ինքն ալ վար կիյնայ աջ ոտքն կտոր կտոր ըլլալով։

Բարեբախտաբար բժիշկն շուտով հասնելով պէտք եղածն կընէ և ասով երկու ամիսէն կաղէկնայ, բայց և այնպէս Բ. ուխտ կընէ սակայն քիչ մը ուշ. ուրիշ անգամ ընաւ հովանոց ձեռք չառնել այսպիսի նպատակաւ։

1862 թուականին Ռուսաստանի և Սեպեռիայի զաւառաց կողմերէն ժողովուած ոսկիին քանակութիւնը 22,233 քիլոկրամի հասած է, որոնց երեք չորրորդը միայն Արևելեան Սիպէռիայէն է։

Մէքսիքայի մէջ մէջ 1860 — Առմէռս կոչուած լեռնէն յիսուն ոտք հեռու լերան մը վրայ նոր հրաբուխ մը բացուած է. կըսեն թէ այս հրային լեռնէն դուրս ելած քարը, մոխիրը և ուրիշ հանքային նիւթերն ուրիշ նոր լեռ մը ձևացուցած են. իսկ բնած ջուրն մինչև հիմայ մէկ քանի մղոն տարածութիւն ունեցող լիճ մը շինած է. կրակը երթալով շատնալու վրայ է և բոլոր շրջակայքը ահուդողի մէջ են շարունակ եղած երկրաշարժէն։

Վիէննայի մէջ մեծ վաճառական մը փառաւոր հացկերոյթ մը կուտայ, ուր ներկայ կգտնուին նաև գիտնական անձինք, կերակուրներէն ամենէն հաղուագիւտ և հետաքրքրականն էր հետևեալն։ Ընդեալ ամառ այս վաճառականն Սրիծպէռկի մէջ ձերմակ երկաթէ տուփերով հողին տակ պահուած եղնի մսեր գտած էր։ Տուփերուն վրայ գրուած ծանօթութեանց նայելով գտան որ 1826 էն ի վեր պահուած էր, և զարմանալին սա է թէ 37 տարուան մէջ միսն ամենևին չաւրուելէն յետոյ նոյն համն ունէր, ինչպէս նոյն ճաշին կամ խնճոյքին համար յատկապէս կտրուած միսն։

ԱՕԳՈՒՅԻՆ

Ուրախ եմք որ ազգայինք կճանչեն երախտաւոր Ընձինքն, և չեն զլանար իրենց շնորհակալութեան պարտքն։ Միրելի Ազգիս այս երախտագիտութեան դեղեցիկ ոգին վստահ կընէ բարերարելու կարող ազգայինքն, թէ անմահ կմնայ իրենց երախտեաց յիշատակն, և շնորհակալեաց ուղերձներով կպսակուի իրենց ազգասիրական քրտանց քաղցր արդասիքն։ — Ընտծներնուս մեծ ապացոյց մէ հետևեալ շնորհակալութեան ուղերձն, որ բազմաթիւ ստորագրութեամբ ուղղուած է առ մեծապատիւ Սէր — Ալիէն Էֆէնտի, զոր անհնարին բերկրութեամբ պտի կրկուեմք հրատարակել։

Առ

Մեծապատիւ Սէր — Ալիէն Էֆէնտի.

Մեծապատիւ Տէր

Ազգային գործերը յարատև կերպով օրինաւոր ընթացք մը ունենալու համար, Օրէնքի մը պէտք ունենալը զգալով և այս պէտքը լեցընելու համար ի սկզբանէ հետէ Ձեր աշխատութիւնները և անձնանուիրութիւնները յայտնի են։

Երբ Սահմանադրութիւնը Ազգին կողմէն ընդունուեցաւ և գործադրութիւնը սկսեց, տեսանք որ Ազգասիրութեան նուիրական կրակով վառուած և միայն Ձեր խղճը և ընդհանուրին շահը Ձեզի առաջնորդ բռնելով յանձնառու եղաք Ազգային ընդհա-

նուր ժողովը կառավարելու ծանր պաշտօնը ; և միշտ իբր փորձառու նաւապետ անվրդով կերպով աշխատեցաք ցաւալի փոթորիկներու մէջ Ազգին նաւը ընկղմելու վտանգէն ազատել . դէպքեր և կողմնակցութեան և կրից բուռն յարձակումները Ազգը տակն ու վրայ ընելով մինչդեռ կսպառնային Ազգային Սահմանադրութիւնը բնաջինջ ընել և Ազգային յառաջադիմութեան մահ կսպառնային և ոմանց համար այս վտանգը անխուսափելի կը համարուէր ալ նէ Դուք առանց յուսահատելու և վհատելու Ազգին այն նուիրական սկզբունքները պաշտպանելու և աշխարհի ճանչցնելու համար զանազան միջոցներու ձեռնամուխ եղաք և որչափ կարելի էր և պարագայները կը ներէր աշխատեցաք գլուխ հանել այն գործը որ Ազգին ակնկալութիւնը և յոյսը կը համարուէր ։

Ձեր առ Ազգս ըրած մեծ ծառայութիւնները զմեզ կը պարտաւորեն մեր ի սրտէ ղգացած երախտագիտութիւնը և շնորհակալութիւնները ներկայիս յայտնել . և միանգամայն կը խրախուսեն զմեզ խընդրել որ ապագային մէջ ալ չչլանաք նոյն ծառայութիւնները որ մինչև ցարդ մեր սիրելի Ազգին նուիրած էք — ։

Կ . Պոլիս 18—30 Մայիս 1863 —

(Պոտրագրոմնիւն+)

Արժանապատիւ Խմբագիր

Կ . Պոլիս 10 Յունիս 1863

Մինչդեռ այս անգամ Պարտիզակ գիւղէն վերադառնալուս յիշեալ գիւղի փողոցներուն պարտէզներուն ու արտերուն մէջ կիսամերկ պառկող ու շրջող 5 տարեկանէն սկսեալ մինչև 16 տարեկան 3000

ի մեզ հայ մանկուց կրթութեանն ու դաստիարակութեան կարևորութեանը համար, և արդէն անդ հաստատուած 2 դպրոցաց շէնքին անբաւականութեանը և անոնց անկարգ ու տարօրինակ վիճակին և գիւղացւոց թէ այս, և թէ ազգային ու գիւղային ամենա կարևոր գործոց վրայ իրենց ընական եղած անտարբերութեանը և վերջապէս ճշմարիտ ազգայնոյ մը սիրտը չդիմանալու չափ բոլոր գիւղի (ի բաց առեալ երկրագործական վիճակը) ազգային, ընտանեկան, գիւղական, բարոյական և ուսումնական ընթացքն խիստ աղէտալի և անյապաղ դթութեան արժանի ըլլալուն վրայ օրագրի միջոցաւ մեր ազգայնոց տեղեկութիւն մը տալու և անոնց անյապաղ ուշադրութիւն յիշեալ գիւղին վրայ հրաւիրել խորհէի, տեսի ձեր պատուական հանդիսին 11 րդ թուոյն մէջ Պարտիզակէն ուղղած նամակի մը քաղուածը որն որ խիստ մեծ զարմանք պատճառեց ինձ. ուստի լսելով առ այժմ գիւղին անկարգութեանցը վրայ խօսելէ, հիմակու հիմայ պարտաւորեալ կը համարիմ զիս յիշեալ նամակին դէմ բողոքել, որպէս զի ուրիշ անգամ ալ այս աստիճան յանդգնութիւն չըլլայ հասարակութիւնը խաբելու, և յիրաւի ես ալ յիշեալ նամակին գրութեանը շուտով և կատարելապէս պիտի համոզուէի և շատ ալ ուրախ պիտ՝ ըլլայի Պարտիզակ գիւղին դպրոցաց վիճակին վրայ տեղեկութիւն չունեցող ազգայնոյ մը նման՝ եթէ այս օրերս մէկ քանի օր այն կողմերը գտնուելով, թէ գիւղին և թէ իւր դպրոցաց ցաւալի ընթացքին ականատես չըլլայի։

Յիշեալ նամակին Ա. դրդոյ հեղինակը որ իր վրայ նոր պաշտօն մ՝առած կերևի, կըսէ "Ա. արժարանաց բարեկարգութիւնը խիստ նշանաւոր է Ընկերութեան սիրայօդ անդամոց եռանդուն ջանքովը"։

Բայց մենք կըսենք թէ Պարտիզակ գիւղն այսօր անմիաբանութեան կեդրոն մը եղած ըլլալով, սիրայօդ ըսուած ընկերութեան և ոչ ստուէրը կրցինք նշմարել, քանզի ուր որ գացինք, անընդհատ լսեցինք բամբասանաց, թշնամանաց, նախատանաց ու զրպարտութեանց սոսկալի ձայներ, ուստի հարկաւ ոչ ալ եռանդ ու ջանք դպրոցայ համար կրնայ ըլլալ։

Երկրորդ, "Այր — Վարժարանը կրնէ յառաջադիմութեան նշանաւոր քայլափոխներ կրնէ, և ուսումնական աշակերտաց թիւը 100 ի կը հասնի" մենք կըսենք թէ յառաջադիմութեան անոնչան քայլափոխներ ալ չկրցինք տեսնել, և շատ ուրախ ու գոհ պիտ՝ ըլլայինք եթէ 100 ուսումնական աշակերտ ըսուածէ, գոնէ 1 հատ մը կարենայինք տեսնել։

Ակրեան Մեծապատիւ Յովհաննէս Աղային ուղեկցութեամբն էր որ պատիւ ունեցայ յիշեալ դպրոցներն այցելութիւն ընելու, և ահա հոն մեր տեսածն ու նշմարածը։ 'Նախ՝ ծաղկոց ըսուածը ուր հազիւ կար 60 ի չափ աշակերտ, խիստ յաւալի վիճակի մէջ տեսի իր ընթացքովն ու կառավարութիւնովը։ Մի ևնոյն դրութեան մէջ գտի նաև Այր վարժարանին ուսումնական ըսուած աշակերտաց սրահը, ուր ընդ ամենն հազիւ կար 50 ուսանող, և յառաջարկութենէ Ակրեան Յովհաննէս աղայի, յիշեալ դպրոցին դասատու պատուելին ներկայացոյց մեզ 13—14 տարեկան աշակերտ մը իբրև ամենէն յառաջադէմ, և ուրիշ մ՝ալ մի և նոյն աստիճանաւ Պոլսեցի, որուն համար կըսէր դասատուն թէ Պէշիքթաշու դպրոցն ուսած է, և այժմ անդ կատարելագործէ իր ուսման ընթացքը։

Ուստի Ակրեան Յովհաննէս Աղան որուն համար յիշեալ նամակին արդոյ հեղինակը կըսէ թէ ու-

սումնապետութեան պաշտօն կվարէ իւր անձանձիր ջանիւքը և կը տքնի անդուլ երկասիրութեամբ վարժարանին օր յօրէ յառաջդիմութեանը, հարցուց ներկայացեալ ամենէն յառաջադէմ աշակերտաց, թէ սեռ՞ հոլովէ տէր բայիւ մ՚օրինակ կրնա՞ն տալ. աշակերտք այն պատասխանեցին, բայց երկար մըտածմունք մը զիրենք պաշարելով չպատասխանեցին։ Ուստի հարկ ըլլալով աւելի ևս դիւրին հարցում մ՚ընել, Յովհաննէս աղան եհարց դարձեալ, դա՞ բառը որ դերանուն է, կարօղ են գիտնալ թէ ինչ հոլով է։ Մէկը պատասխանեց թէ սեռական, իսկ միւսը ըսաւ, ուղղ՞ դու, սեռ՞ ձեր, և դուցէ ըսին երկուքը միասին ուղղ՞ քո, սեռ՞ դու։ Ա-քիչ մ՚ալ մտածելէն վերջը առաջինն ըսաւ թէ քերականութեան մէջ կայ, հոն նայելով կարող եմ ձեզի գոհացուցիչ պատասխան մը տալ։

Ա՛հա այսպէս տեսի արու սեռի յառաջադէմ ըսուած 100 ուսումնական աշակերտ պարունակող դպրոցին ընթացքը։

Իսկ դեղեցիկ սեռի վարժարանին գալով հոն հարցաքննութիւն ընելու ալ համարձակութիւն չէր կրնար ըլլալ, քանզի կրսէր Յովհաննէս աղան թէ էգ սեռի վարժատան ընթացքը մէկ աստիճան աւելի վար է միւսէն, բայց հոն ներքին բարեկարգութեան մասին սա միայն նշմարեցի, թէ վարժարանին սրահին դիմացի սենեակն ուր բարձրագոյն դասուց յատկացեալ պիտ՚ ըլլայ, անդ արդարև յիշեալ նամակին հեղինակին ըսածին նման՝ թէպէտ և՝ տեսի 20 ի չափ աշակերտուհի, որոնք քերականութեան դասատուութեան զբաղումը փոխանակէր էին նոյն սենեկին մէջ կերակրող 10 ի չափ հաւ ու աքաղաղներու զբաղման հետ։ Ա՚յս անակնուանելի տեսարանը զիս այնչափ

շուարեցոյց, որ ուրիշ բան չէի կրնար ըսել, եթէ ոչ յատկացեալ սովորութիւն մ՚աշակերտաց պարապոյ ժամանակ զանոնք հաւ ու աքաղաղներու հետ պարապեցնել վարժարանին վերի սրահը, բայց նոյն միջոցին դեռ առտուան ժամն 2½ ն էր, և դասատուն կը պնդէր ինձ թէ տակաւին պարապոյ ժամանակ չէ։

Ահա ուրեմն այս երկու դպրոցաց տեսարանը, որուն ի՞նչ աստիճան ցաւալի ըլլալն ընթերցողք կարեն մակաբերել, և նամակին Ը. գոյ հեղինակը որն որ Պարտիզակցի ըլլալ կարծուի, ալ այս մասին հակառակ ըսելիք մը չունենալով, յուսամ որ ինքն ալ ճշմարիտը խոստովանի և միանգամայն ետ կենալով՝ հասարակութիւնը խաբելու պաշտօնէն, ամեն բան շտկէ շեւտակ նկարելով ի գուժ շարժէ զ՚Պարտիզակցիք ժամ յառաջ դարման մատուցանելու իրենց գիւղին գործոյն ու վարժարանաց վիճակին, և բարեկարգել անոնց անճոռնի ու ծաղրելի ընթացքը։ Ապա թէ ոչ մեր այսօր էջ-էջ տեսած վարժարանը, զոր ինքը բարձրագոյն դասու և ուսումնական աշակերտաց փառաւոր սրահ կը տեսնէ, անշուշտ վաղն ախոռ պիտի տեսանուի։

Խնդրեմ Ը. Ժանայարդ Խմբագրապետ որ ձեր անկողմնասիրութեամբը բարեհաճիք մէկ քանի տող շնորհելով զետեղել զներկայս ձեր պատուական հանդիսին յառաջակայ թուոյն մէջ, ի լոյս և ի քաջ տեղեկութիւն ազգայնոցս, մանաւանդ իսկ պարտիզակցւոց և իրեն ընկերութեան սիրայօդ անդամոց, որով մնամ շնորհապարտ

Մին ի ձեր բաժնորդաց։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՍԼԻՄԼԻՐԻ ԵԼԻՀՈՒՏԻ

կամ

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ՀՐԵՑ

Այս նշանաւոր գիրքը (որ բոլոր Եւրոպիոյ մէջ գրէթէ ամեն լեզուով կրկին կրկին հրատարակուած, և միլիոնաւոր թուով ծախուած է, և որ մէկ քանի անգամ մեր լեզուին ալ թարգմանելու ձեռնարկութիւն եղեր և դժբաղդաբար՝ լաւ ևս է ասել թշնամաբար յաջող ելք մը չէ ունեցեր,) Մեծարգոյ Կարապետ Աղայ Փանոսեան բազմանօթ Խմբագիրն "Մինատիի Երձկյաս" դադարեալ ըստգրոյ այս անգամ ձեռնարկած է թարգմանել ի Հայագիր տաճկերէն ապաստանելով ընթերցասէր ազգայնոց քաջալերութեան։

Կ՚ուսամք որ մեծարգոյ Փանոսեան չվրիպեր իւր բարեկամաց վրայ ունեցած վստահութենէն, որով այս ստուար և բազմահոչակ գիրքը մեր լեզուին մէջ ալ ամբողջ թարգմանուած կունենանք։

Տեսնենք "ազգերնուս մէջ կարդալու արժանի գիրք մը չկայ" ըսող ազգայինք կկարդա՞ն այս գիրքը, որ Յ՚ օժէն սիւ Ֆրանսացի երևելի հեղինակին գործն է, և լի՛ կարդալու արժանի դիպուածներով։

Մեծարգոյ Փանոսեան այս գրքին գնոյն վրայ երկար խորհրդածութիւններ ընելէն յետոյ՝ վերջապէս որոշած է երկու Օսմանեան լիրա ամբողջին համար, որուն մէկն կանխիկ վճարելի է, և միւսն՝ կէս եղած ատեն։ Ամեն շաբաթ տեսր առ տեսր կհրատարակուի "Ժամանակ" անուն հանդիսին քանակութեամբ և 16 երեսէ բաղկացեալ, որոնք զատ զատ ալ կծախ-

ուին 4 ական ղուշ։ Ստորագրութեան տեղերն են։

Պոլիս. Վարագճի խանը վերի յարկը թիւ 1 սենեակը։

Իզմիր. Մանուկ Աղայ Խաչիկեան

Իտիրնէ. Թորոս Աղայ Յովհաննէսեան

Պրուսա. Կարապետ Աղայ Փափազեան

Կեսարիա. Յակոբ Աղայ Բանոսեան։

Սկիզբ եօթն տարի առաջ այսինքն 1858 թուականին Ներա մեծ փողոցն Կաումի Թատրոնի դիմաց Երամեանի տունը վեց տարի բնակող մօտիսթուա Մատամ Մարի Պըզանսօնը այսօր Փարիզ Գաղղեոյ թագուհւոյն հանդերձապետն անուանեալ է իր արհեստին մէջ խիստ յառաջադէմ և նորաձեւութեան մէջ առաջինն ըլլալով։

Բրդէն Մատամ Մարի պըզանսօն Կ. Պոլիս եղած ժամանակը բոլոր Ներացւոց ծանօթ եղած էր իր քաղցր բնաւորութեամբն և արհեստին մէջ ունեցած կատարելութեամբն։ Ուստի Պոլսեցի ընտանեաց վրայ ունեցած վաղեմի սէրն ու համակրութիւնը կստիպէ զինքն Հանդիսիս միջոցաւ ծանուցանել թէ պատրաստ է մատակարարել դարձեալ կանանց սեռին վերաբերեալ ամեն տեսակ ըքիւ թէ մեծի և թէ պըզտիկի ամենէն աժան, խիստ ձեւաւոր և գեղեցիկ ըլլալու պայմանաւ. ուստի ուզողն կրնայ նամակաւ մը Փարիզ իրեն խմացնել, բայց ապրանքն հասած օրն ստակն վճարելու դաշամբ։

Մատամ Մարի պըզանսօնի ուղարկեալ նամակաց "Հասցէ"ն պէտք է ըլլայ գաղղերէն այսպէս՝

Մատամ Մարի Պըզանսօն.

Բուլեվար տէ Լէվալլէն. Բասսաժ տէ Բէ բէնս 5 Փարիզ